Какво е цензура?

Новини | Общество | на 24.11.2026 06:00 | от Константина Василева-Славейкова

Защо говорим за това?

Има думи, които често се използват, но невинаги са на място. Добре е да ги разбираме и използваме правилно.

Илюстрация: Миглена Папазова

Що е то „цензура”?

В Римската империя ***цензура*** *(с* У) означавало „отсъждане, преценка”. ***Цензор*** (с О) бил човекът, който прави преценката. Какво е трябвало да прецени и отсъди? Основна задача било да опази ***обществения морал***. Простичко казано: това, което хората разбират според приетите ценности за добро и зло.

Кой (се) цензурира?

Днес малко хора могат да сложат „цензор” на визитната си картичка. Но все още има цензура. Често чуваме тези думи покрай медии (тв, радио, вестници, сайтове), в които има съмнения за ***външна цензура*** („Не можеш да кажеш това!”) или ***автоцензура*** („Не мога да кажа това!”).

Цензура към медиите има там, където хора с власт искат да контролират какво се говори за тях. В Северна Корея например е немислимо да се каже нещо срещу лидера Ким Чен Ун. Говори се (но е трудно и опасно да се провери), че след всяка реч му ръкопляскат до безкрай. Не защото е страхотен, а защото никой не смее да спре пръв!

В по-широк смисъл много хора смятат, че ги ***цензурират,*** ако ги нахокат за нещо у дома („Това не се говори пред съседите”) или на училище и работа („Не можеш да казваш това тук!”). Но има разлика между това да те нахокат и да отидеш в затвора за нещо, което си казал.

Защо има цензура?

Цензурата е замислена като преценка: добро ли е това за обществото? Но има проблем: кой и как решава какво е „добро”? Различните общества имат различни разбирания. Една красива рокля и пусната коса са нормални за нас. Но в страни като Иран арестуват момичета за това: смята се за „правилно” момичетата да нямат права.

Колкото по-свободна е една държава, толкова повече хората имат право на глас. Тук обаче има един бодлив въпрос. Малко като таралеж, който не можеш да подминеш.

Редно ли е да (по)кажеш само защото можеш?

- Представи си тежка катастрофа с деца в болница. В новините го отразяват. Някой иска да добави клип с тежко ранени хора: цензура ли е да не се пусне?

Някой ще бързо да каже: „Разбира се”. Но е по-умно да се запитаме: Какво печелим? Какви са правилата за показване на деца? А на кръв и наранявания? Видеото дава ли нещо ценно, което липсва в новината? Или е просто зрелище? Защо да го причиняваме на близките и съучениците? Има журналистическа етика и не е цензура да се избере качеството, а не количеството на (по)казаното.

- **Предсави си, че някой в класа прави анонимен профил и го пълни със слухове и тормоз** . „Скандалджийката пак се сби!”, „Дебелакът, с когото никой не иска да играе”,„Зубърът с пъпките – вън!”. С времето профилът става все по-злобен, а дните в училище са ужасни за всички. Редно ли е някой да поиска този профил да се изтрие?

Някой ще каже: „Всеки има право на мнение”. По-умно е да се запитаме дали правото на мнение е „право на тормоз” и „право да пренебрегнеш правата на другите”. Според Конвенцията за правата на детето на ООН правото на мнение трябва да се съобрази с „правата или репутацията на другите” и с „общественото здраве и морал”.

Не всяко преценка, че нещо не е нужно, е цензура. Дори нещо да се критикува, ако достига до теб по един или повече канали, то не е цензурирано.

Въпросника към тази статия можеш да решиш онлайн на:
/book/8089-kakvo-e-tsenzura

Сканирай този QR-код и влез директно във въпросника ->

©"Вижте" е издание на Фондация Гутенберг 3.0. Всички права са запазени